

Dr. sc. Jozo Čizmić,
docent Pravnoga fakulteta u Splitu

JASENKO MARIN: Privremene mjere zaustavljanja broda, Monografije Pravnog fakulteta u Zagrebu (Zagreb, 2003.)

Zadovoljstvo nam je konstatirati da je u nakladi Pravnoga fakulteta u Zagrebu izašla iz tiska knjiga dr. sc. Jasenka Marina pod nazivom *Privremene mjere zaustavljanja broda*.

U podjeli pomorskopravne materije posebno mjesto pripada i odredbama **pomorskog procesnog prava**, koje obuhvaća norme koje se odnose na posebnu mjerodavnost organa i postupak za primjenu imovinsko-pravnih, upravnih i kaznenih propisa pomorskog prava. Materiju pomorskog procesnog prava dijelimo u tri skupine. U **prvu** pripadaju norme o mjerodavnosti sudova za rješavanje prijevora na koje se primjenjuje pomorsko pravo; **druga** normira postupke za rješavanje tih prijevora, različite od postupaka koji se primjenjuju pri rješavanju drugih prijevora; **treća** skupina sadržava specifične norme za izvršenje presuda i drugih akata koji se provode na brodovima i teretu, te mjere osiguranja tražbina gdje spada i privremena mjera zaustavljanja brodova.

Privremene mjere su vremenski ograničena sredstva osiguranja budućeg ostvarenja vjerovnikove novčane ili nenovčane tražbine. Po tome se privremene mjere razlikuju od osiguranja osnivanjem i predbilježbom sudske hipoteke, koje imaju neposredni apsolutni učinak. One se mogu poduzimati radi zaštite tražbina koje se osigurava prije, tijekom, ili nakon okončanja sudskog postupka, pa sve do trenutka provedbe izvršenja. Privremena mjera radi osiguranja novčanih tražbina nije dopuštena ako postoje uvjeti za određivanje prethodne mjere predbilježbom sudske hipoteke kojom se može postići ista svrha. Prema tome, privremena mjera zadržavanja broda mogla bi se tražiti uvijek kada vjerovnik ne raspolaže imperfektnom domaćom odlukom. Držimo da bi to svakako bio slučaj postojanja strane kondemnatorske sudske ili arbitražne odluke koja ispunjava pretpostavke za priznanje, ali koja još nije podobna za izvršenje.

Prije pokretanja ili tijekom parničnog, izvršnog ili upravnog postupka sud može, radi osiguranja vjerovnikove novčane tražbine, na prijedlog vjerovnika, odrediti svaku mjeru kojom se postiže svrha takvog osiguranja, a osobito zabranu otuđenja ili drugog raspolaganja brodom, čuvanje broda i zaustavljanje broda. Od svih mogućih privremenih mjera temeljnu vrijednost u plovidbenom pravu ima upravo zaustavljanje broda. Ono se sastoji u zabrani isplavljenja broda iz određene luke. Iako nema stvarnopravni učinak, u pomorskoj je praksi zaustavljanje broda vrlo često i vrlo učinkovito. Pokazuje se, naime, da nakon zaustavljanja broda ne treba poduzimati druge mjere, jer dužnik obično polaže jamčevinu za oslobađanje broda da time osigura nastavak pomorskog pothvata i eksploatacije zaustavljenog broda. Položena jamčevina postaje tako predmet

na kome se, umjesto na izvršenikovom brodu, ostvaruje vjerovnikov zahtjev. Privremena mjera zaustavljanja broda provodi se na temelju zabrane odlaska broda iz luke. Privremeno zaustavljanje broda može se odrediti samo za tražbine osigurane založnim pravom (pomorske tražbine). Ograničenje na navedene tražbine odnosi se samo na zaustavljanje kao privremenu mjeru osiguranja, a ne i na zaustavljanje do kojeg dolazi u postupku izvršenja prodajom broda ili izvršenja radi predaje broda koje je moguće odrediti u povodu ostvarivanja bilo koje tražbine. Razlog ograničenju je u tome da se brodovi ne ometaju u plovidbi zbog tražbina koje nisu ni u kakvoj svezi s plovidbom. Kada sud odredi privremenu mjeru na brodu, mora bez odgode naložiti zaustavljanje i čuvanje broda, te obaviti popis broda i pripadka, sastaviti popis posade i putnika koji ostaju na brodu, kao i popisati vrstu i količinu tereta koji ostaje na brodu. Po nalogu suda privremenu mjeru provodi lučka kapetanija. U rješenju kojim određuje privremenu mjeru sud će odrediti vrijeme njezina trajanja.

Razvidno je, kao što i sam autor knjige uvodno kaže, da se radi o jednom iznimno značajnom i često korištenom prisilnom sredstvu osiguranja tražbina vezanih uz iskorištavanje brodova, napose zbog toga što su tražbine koje se tom privremenom mjerom osiguravaju redovito vrlo velike vrijednosti.

Knjiga sadrži 204 stranice teksta, podijeljene u 6 poglavlja.

U prvom poglavlju (Uvod, str. 1. - 3.) autor čitatelje upoznaje s pojmom i značenjem instituta privremene mjere zaustavljanja brodova, ukazuje na sporna pitanja u svezi s pretpostavkama koje moraju postojati da bi sud odredio ovu privremenu mjeru te navješćuje svrhu ove knjige, koja bi u krajnjoj mjeri trebala «pridonijeti stvaranju kvalitetnije i suvremenije pravne podloge za daljnji razvitak našeg pomorskog gospodarstva».

U drugom poglavlju (**Općenito o privremenom zaustavljanju brodova**, str. 3. - 19.) autor daje sažeti i općeniti prikaz temeljnih značajki instituta privremene mjere zaustavljanja brodova, zasnovan na pravnom uređenju toga instituta u hrvatskom pravu. U posebnim razdjelima ovoga poglavlja autor prikazuje povijesno - pravni razvitak instituta; pretpostavke za privremeno zaustavljanje broda; tražbine zbog kojih brod može biti zaustavljen; mogućnost polaganja jamstva; te mjerodavnost suda i pravne lijekove koji strankama stoje na raspolaganju.

U trećem poglavlju (**Pravno uređenje materije na međunarodnoj razini**, str. 19. - 121.) autor daje detaljni prikaz odredaba dviju međunarodnih konvencija koje uređuju cjelokupnu materiju privremenog zaustavljanja broda - Međunarodne konvencije za izjednačavanje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine i Međunarodne konvencije o zaustavljanju brodova iz 1999. godine.

Kao što je u drugom poglavlju navijestio, autor u četvrtom poglavlju (**Uređenje materije prema Pomorskom zakoniku Republike Hrvatske**, str. 122. - 164.) analizira odredbe Pomorskog zakonika koje odgovaraju na pitanje koji brod može biti privremeno zaustavljen, a dodatno ukazuje i na usklađenost tih rješenja s odredbama relevantnih međunarodnih pravnih instrumenata. U tom smislu autor se u ovom poglavlju osvrnuo na područje primjene Pomorskog zakonika; utjecaj namjene broda, prava vlasništva države na brodu i državne pripadnosti broda na dopuštenost njegova privremenog zaustavljanja; privremeno zaustavljanje broda radi osiguranja pomorskih tražbina koje se odnose na taj brod; privremeno zaustavljanje drugog broda u vlasništvu osobe odgovorne za pomorsku tražbinu; privremeno zaustavljanje u slučaju zakupa broda i brodarskih ugovora; te na uređenje instituta *de lege ferenda*.

Peto poglavlje (**Uređenje materije u poredbenom pravu**, str. 165. - 198.) autor je posvetio poredbenom prikazu uređenja instituta privremene mjere zaustavljanja broda u nekim koje nisu ugovarateljice Međunarodne konvencije za izjednačavanje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine, niti su do sada izrazile spremnost da postanu članice Međunarodne konvencije o zaustavljanju brodova iz 1999. godine. Kako sam autor navodi, nastojao je odabrati one države čija rješenja u pogledu navedene materije sadrže određene osobitosti. tako je autor obradio uređenje instituta privremene mjere zaustavljanja broda u pravu Australije, Južnoafričke Republike, Kanade, Kine, Paname, Singapoura, Sjedinjenih Američkih Država i Turske.

Konačno, u zaključnom 6. poglavlju (**Zaključak**) sublimira rezultate prethodnog istraživanja, ukazuje na postojeće nedoumice pravnog uređenje ovoga instituta te daje značajne prijedloge uređenja instituta *de lege ferenda*. Posebno značajnim držimo svojevrsni repetitorij odlučnih činjenica i okolnosti koje treba uzeti u obzir svaka osoba koja sudjeluje u postupku određivanja privremene mjere zaustavljanja broda, a autor najvažnijima drži sljedeće: posebnosti pravnog uređenja instituta u državi u kojoj se predlaže privremeno zaustavljanje; priroda tražbina radi osiguranja koje se predlaže privremeno zaustavljanje; veza između broda koji se želi privremeno zaustaviti i tražbine radi koje se brod zaustavlja; identitet za tražbinu odgovorne osobe; značenje ustanoavljenja fonda ograničenja odgovornosti brodovlasnika u pogledu tražbina radi kojih se predlaže zaustavljanje; radi li se o prvom, ponovnom ili višestrukom privremenom zaustavljanju; te postoje li posebne okolnosti koje priječe da određeni brod bude predmet privremenog zaustavljanja.

Na kraju knjige nalazi se *sažetak* na engleskom jeziku (str. 205.), *prilozi* (tekst Međunarodne konvencije za izjednačavanje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine i Međunarodne konvencije o zaustavljanju brodova iz 1999. godine, str. 205.-229.), bogati *popis relevantne literature* (str. 230.-235.) te *stvarno kazalo* (str. 236. - 238.) koje će čitateljima olakšati korištenje ovom knjigom.

Aktualnost teme, znanstvena razina, temeljitost obrade i uvažavanje teorijskih i praktičnih izvora (knjiga sadrži 384 bilješke) daju ovoj knjizi karakter visokovrijedne pravničke spoznaje. Djelo je pisano akribično i sustavno, ujednačenim, korektnim jezikom i stilom. Sadržaj knjige pokazuje nam tečnost i jasnoću logično koncipiranih rečenica, suptilnih pravnih analiza i suvereno vladanje stručnom terminologijom.

Kako je u domaćoj pravnoj publicistici o ovoj temi vrlo rijetko pisano, a posebno na ovako cjelovit način, nesumnjivo je da knjiga predstavlja značajan doprinos razvitku znanosti pomorskog prava ili, uže, pomorskog procesnog prava. Iako je knjiga prvenstveno namijenjena stručnjacima koji se bave problematikom (međunarodnog) pomorskog prava i ovrhe na brodovima, od ništa manje pomoći neće biti i znanstvenicima koji se bave navedenim područjima, studentima pravnih i pomorskih dodiplomskih i poslijediplomskih studija, ali i svima drugima koji na bilo koji način dođu u dodir s ovom problematikom.